

På riktigt och på låtsas

Att förstå sin omvärld med hjälp av både fantasi och verklighet.

Fjäders utvärdering
Våren 2020

Bakgrund till årets projekt:

Förskolan fick en nyläroplan juni 2019.

Ett av det nya målen i Lpfö är att barnen ska få möta digital teknik i förskolan och få använda digitala verktyg på ett sätt som stimulerar utveckling och lärande.

Vi pedagoger ville därför i år hitta ett projekt där vi aktivt kunde använda oss av digital teknik med barnen.

När vi pedagoger observerade barngruppen märkte vi att fantasin hela tiden var närvarande i barnens lek och vardag. Fantasin gav upphov till mycket glädje och nya kreativa tankar men vi upptäckte också att konflikter bland barnen ofta handlade om *"vad som är rätt och fel"*, vad som *"finns på riktigt och vad som finns på låtsas"*. Genom att låta digitala verktyg möta barnens verklighet och fantasi var vår förhoppning att inspirerande och lärorika samtal/utforskande skulle uppstå i både lek och arbete.

Fjäders "leksaker" inspirerar till fantasi och kreativitet

Syfte och mål med projektet:

Att utveckla en förståelse för skillnaden mellan fantasi och verklighet.

Att få större medvetenhet om att både fantasin och verkligheten har betydelse för lärande och utveckling.

Att utveckla sin förmåga att fantisera, tänka nytt och tänka utanför normen.

Att få använda digitala verktyg på ett sätt som stimulerar utveckling och lärande.

Att utveckla sin identitet och tro på sin egen förmåga samt att utveckla respekt och förståelse för alla människors lika värde.

Ur läroplan för förskolan

Förskolan ska ge varje barn förutsättning att:

- *Utveckla intresse för berättelser, bilder och texter i olika medier, så väl digitala som andra, samt sin förmåga att använda sig av, tolka, ifrågasätta och samtala om dessa.*
- *Få använda digitala verktyg på ett sätt som stimulerar utveckling och lärande.*
- *Skapa förutsättningar för barnen att utveckla sin förmåga att kommunicera, dokumentera och förmedla upplevelser, erfarenheter, idéer och tankar med hjälp av olika uttrycksformer, så väl med som utan digitala verktyg.*
- *Grundlägga ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att de på sikt ska kunna se möjligheter och förstå risker samt värdera information.*
- *Utveckla fantasi och föreställningsförmåga.*
- *Utveckla självständighet och tillit till sin egen förmåga.*
- *Utveckla respekt och förståelse för alla människors lika värde.*

Verklighet och Fantasi

Hur tänker barnen?

I början av projektet tog vi pedagoger reda på hur barnen tänkte kring fantasi och verklighet. **Vilken erfarenhet och förståelse hade barnen kring dessa begrepp? Vilka begrepp och förklaringar använder barnen när de pratar om dessa ord.**

Detta gjorde vi genom att samtala med barnen i smågrupper.

Exempel ur samtalen:

VAD ÄR FANTASI?

- *Fantasi är att man hittar på saker.*
- *Sånt som inte finns på riktigt.*
- *En gång när jag lekte så fantiserade jag att jag hade låtsas-krafter.*
- *Jag lekte en gång att jag var katt.*
- *Fantasi är Spiderman och Pokemon.*
- *Monster finns ju inte på riktigt.*
- *Ronja och Pippi finns ju inte på riktigt, dom kan bara klä ut sig till.*
- *Men jag har en Pippi-docka och den finns på riktigt.*

VAD ÄR VERKLIGHET?

- *Människor finns på riktigt.*
- *Och papper och hästar och bilar och kyrkan och lego och sånt finns på riktigt.*
- *Sniglar finns på riktigt men inte älvor.*
- *Tv finns på riktigt.*
- *(Barnen diskuterar sedan länge om huruvida det man ser på tv är på riktigt eller låtsas.)*
- *Halloween-pumporna på tv var inte riktiga. Men det finns riktiga människor på tv.*
- *Och jag såg på tv när de spelade fotboll på riktigt.*
- *Och jag såg om dinosaurier på tv, de fanns på riktigt förr i tiden.*

Fantasi som verktyg

I fantasins värld är inget rätt eller fel.

Ingen annan än jag själv kan bestämma över min fantasi.

Med hjälp av fantasi övade sig barnen att tänka nya tankar, föreställa sig något som inte finns och fick mod att säga något som ingen annan sagt. Med fantasin som verktyg utvecklade barnen tillit till sin egen förmåga.

Med vår **fantasisten** i handen kunde vi föreställa oss allt möjligt och låta fantasin flöda.

"Jag tror att spindlar tycker om att dansa. Och tänk om spindlar kan prata människospråk, då kan de också sjunga Luciasången".

Att slippa vara orolig för att säga "fel" gjorde att några barn fick mer mod att prata. Medan andra kände sig mer trygga med att hålla i vår **verklighetssten** och säga saker som finns på riktigt.

På Fjädern samlas vi regelbundet för **boksamtal**.

Böckerna vi väljer att läsa och diskutera erbjuder många funderingar kring rådande normer, som begränsar oss. Känslor och i år även fantasi och verklighet är andra ämnen som vi lyft i boksamtalen.

Vårt mål med boksamtal och talen är att få oss att tänka nytt få förståelse för min och andras verkligheten. Att verkligheten kan se olika ut för olika människor.

Utdrag ur de yngstas boksamtal:

Hur kan en familj se ut?

"Hos Pippi bor Lilla gubben och Herr Nilsson"

"Det kan vara två katter och två pappor"

"Det kan vara en mamma, en pappa, och en storebror."

Med hjälp av fantasi levde vi oss in i och försökte förstå andras känslor och verklighet. Barnen hittade på nya kreativa lösningar på de dilemman vi dramatiserar med "kompisdockorna".

Exempel: Sex barn leker tillsammans men det finns bara två metspön. Hur kan vi göra så det blir rättvist?

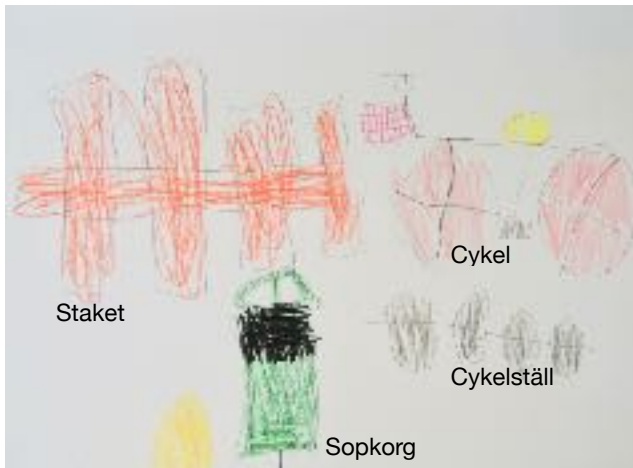
Genom detta ville vi pedagoger vidga normer och få barnen förstå vad demokrati innebär.

Barnen skapade fantasidjur genom att klippa och klistra kollage av pappersbilder av verkliga djur. För vissa barn verkade det vara befriande att skapa något som inte fanns på riktigt, utan att det fanns en förställning av hur det skulle se ut. Även de barn som vanligtvis inte väljer att skapa, tog sig an uppgiften med glädje.

Fantasi hjälper oss att tänka nytt

Under alla tider har människor med hjälp av sin fantasi hittat på och utvecklat saker som inte funnits tidigare. Vi ville få barnen att reflektera över hur bra det är med fantasi. Tillsammans med barnen gick vi på upptäcktsfärd och letade efter saker människor "uppfunnit" och funderade över hur det var innan dessa saker fanns. Barnen antecknar sina "upptäckter" genom att rita och ta kort med lärplattan.

Dåtid

Nutid

Framtid

"Förut när det inte fanns **sopkorgar** så slängde människorna kanske skräp i buskarna. Då blev det nog jätte-stökigt och djur kunde skada sig på vassa saker. Det är bra att man hittade på det! Det är bra att nån kom på en **cykel** för då kan man cykla till jobbet och mamma kan skjutsa mig till förskolan. Om det inte fanns cyklar då fick man gå. Det skulle ta lång tid. Eller så kan man springa, det går fortare men då blir man svettig och trött.

Hur var det innan de hittat på **saxen**?

-Då fick de riva pappret

-Eller så skärde med kniv eller sågade pappret med såg, om man inte hade en kniv.

-Om de inte hade såg heller då kunde de ta vatten på, så pappret blev blött och så rev de bort det blöta.

Barnen provade även praktiskt hur det var att dela papper utan sax

Framtidens cyklar

Barnen utmanades i att "produkt-utveckla" cyklar inför framtiden.

" Jag tänker att man kan bygga en cykel som det sitter paraplyer och ballonger på. Då blir man inte blöt om det kommer regn. Ballongerna gör så man kan flyga med cykeln, så man inte behöver trampa. Man har en ratt som man kan styra med , så man inte kommer ända upp till rymden"

Källkritik

För att grundlägga en förståelse för att allt vi ser inte är verklighet/sanning, ville vi få barnen att öva sin förmåga att tänka kritiskt och reflektera över bilder och dess syfte.

Vi började med att i smågrupper ta reda på vad barnen har för förståelse, tankar och erfarenheter kring att analysera bilder. Detta gjorde vi genom att samlas kring bilder och samtala om dessa frågor:

Visar alla bilder verkligheten?

Kan en bild luras?

Hur kan vi veta att en bild visar verkligheten?

Utdrag ur barnens reflektioner:

- *En randig elefant, en zebraelefant.*
- *Den är inte på riktigt, för elefanter är helgrå.*
- *De kanske har målat på den.*
- *Eller så har de klippt ut från en zebrabild och satt dit.*
- *En busig bild! En skojbild!*

Varifrån kommer bilderna i datorn? Under samtal med barnen upptäckte vi att flera barn inte förstod att det är människor som ligger bakom bilderna i datorn.

"Man skriver jag vill ha en elefant som är randig" på datorn, och då gör den (datorn) det", berättar ett av barnen.

Vi lät därför barnen vara med på hela processen:

Ta kort med lär-plattan/kamera -lägga in bilden i datorn - skriva ut bilden - kopiera bilden på skrivaren- förändra bilden digitalt osv

Digitalt skapande

Barnen får i uppgift att förändra en bild så att den lurar. Under arbetets gång möter barnen både fantasi, källkritik och digitala verktyg.

De äldsta barnen gjorde egna böcker på lärplattan. De började med att hitta på vad boken skulle handla om och skapar sen en egen berättelse med hjälp av sin fantasi.

Första utmaningen blev att hålla en "röd tråd" i sin berättelse.

Vem ska boken handla om?

Vad ska hända i berättelsen?

Vad kommer först- och vad händer sen?

Kommer den som läser/lyssnar på min bok förstå vad som händer eller behöver jag förklara mer?

Barnen gjorde därefter illustrationer till berättelsen på lärplattan.

Utmaningen då blev att förstå möjligheterna med den digitala tekniken och kunna använda sig av dess symboler för att hitta egna lösningar på hur de med bilden ska berätta vad som händer i sagan.

Vi la även till ljudfiler där man kan höra barnet (författaren) själv berätta sin saga. Böckerna finns nu både digitalt och i papper, för olika former av läsning.

Analys:

I Lpfö 2018 har nya mål tillkommit. Vi ville fördjupa oss kring några av dessa mål genom att lyfta in dem i projektarbete. Att låta barnen möta digitala verktyg och att få en första förståelse för källkritik blev vårt val. (Se målen i utvärderingen)

Digitala verktyg:

..är inget nytt för Fjädern, där microskåpsägg, projektorer, lärplatta med mera har används under utbildningen på förskolan under många år. Ofta använts dessa för att inspirera och skapa lek -eller lär-miljöer med ljus, skuggor, bilder, filmer osv. Vår lärplatta har tidigare mest använts som kamera där barn och pedagoger har kunnat skapa dagböcker eller dokumentera byggen, upptäckter med hjälp av bilder. Den har även fungerat som en källa för att hitta bilder m.m som inspiration, när barnen ska undersöka och tillexempel rita av olika saker i projektarbetet. I år ville vi även börja använda vår lärplatta på nya sätt och använda den som ett kreativt verktyg.

Vi har använt oss av två appar, Bookcreator och Piccollage. Vi valde dessa appar för att vi i dessa såg möjligheter till att barnen själva skulle kunna använda sin kreativitet och fantasi. Efter detta år kan vi nu konstatera, att detta nya språk, gett en ny dimension i skapandet. Några av barnen har tagit ett kliv fram och har fått ökat självförtroendet på grund av att det är lätt att ändra, göra om, om barnet inte tycker att det blev som de hade tänkt sig, eller om barnet kommer på en ny idé. Det blir ytterligare ett "språk" att lägga till de 100 "språken".

Arbetet med digitala verktyg i undervisningen är bara i början av ett pågående utvecklingsarbete på Fjädern. Vi pedagoger kände att vi inte hade tid att själva lära oss använda appar och andra digitala verktyg ordentligt innan vi använder det i barngruppen. Efter det inspirerande p-mötet om digital teknik hade det varit bra att fått tid att fortsätta fördjupa oss i detta. För många bollar i luften gör att vi inte hinner fördjupa oss och förankra ny kunskap kring dessa verktyg.

Vi valde att börja med att barnen jobbade individuellt med lärplattan, för att varje barn skulle få möjlighet att utvecklas utifrån sin egen nivå. Vi ville att alla skulle bli trygga med de digitala möjligheterna, innan barnen började jobba tillsammans. Detta val var bra eftersom det visade sig att barnen hade väldigt olika digitala erfarenheter. I efterhand ser vi att utifrån de förutsättningar vi hade var detta ett fel didaktiskt val. Det har varit väldigt tids- och personalkrävande att låta barnen jobba enskilt med lärplattan. 20 barn och en lärplatta är ingen bra kombination! Tyvärr fick vi inte den andra lärplattan som vi önskat, förrän i juni då projektet redan var avslutat. Det har varit svårt att leva upp till målen när vi inte har tillgång till de pedagogiska verktyg som krävs! Pga detta har inte arbetet med digital teknik blivit så central i projektet, som vi från början hade tänkt oss.

Nätverkets räckvidd gör också att tekniken krånglar och frustration uppkommer! Glädjen och tålamodet försvinner hos både barn och pedagoger. Vi känner ändå att det digitala arbetet med lärplattan är något som varit positivt och är något vi tar med oss inför kommande projekt.

Källkritik:

Vi pedagoger reflekterade kring hur vi skulle närma oss källkritik, i arbetet med barngruppen. Vårt mål var att barnen skulle få en förståelse för att bilder, både verkliga och påhittade, som finns runt om i samhället, är det människor som ligger bakom och ansvarar för. Därför lät vi barnen skapa egna bilder och förändra bilder på lärplattan, för att de praktiskt skulle bli delaktiga och förstå processen hur vi får en bild att luras.

Källkritik är något som vi fokuserat på under projektet och vi har sett en tydlig utveckling i tankesättet hos barnen. När vi mött texter, bilder eller påstående har vi aktivt uppmanat barnen att reflektera om det är på riktigt eller på låtsas. Vi ser att barnen har fått en större förståelse för skillnaden mellan verklighet och fantasi. På grund av corona-tider under vårterminen, kom vi aldrig fram till fördjupning kring bilders och texters syfte. Varför finns de här bilderna?

Vad vill de säga? Att låta barnen analysera reklam eller andra bilder som ger olika budskap /påverkan, vore intressant att fortsätta arbeta kring framöver.

Fantasi och Verklighet:

I vårt projekt har fantasi varit att få tänka fritt, slå tanke-kullerbyttor och varit en källa till glädje. Det är roligt, spännande och inspirerande med fantasi! Ett av våra mål var att barnen skulle få en "förståelse för skillnaden mellan fantasi och verklighet". Nu har vi förstått att det inte finns någon tydlig gräns mellan fantasi och verklighet, på riktigt och på låtsas, sanning och osanning.

Vi har varit noga med att respektera varandras fantasi men vi har även pratat om att alla måste ta ansvar över sin fantasi. Exempel: *Om jag leker att jag är en tiger kan jag inte riva någon på riktigt och skylla på tigern.*

Var går gränsen mellan att fantisera och att ljuga? Är det när jag använder fantasin för egen vinning? Eller när jag använder min fantasi för att stjäla någon annans uppmärksamhet? Detta är några av de frågor vi pedagoger har diskuterat.

För att barnen skulle få en förståelse för att fantasi behövs för utveckling, bad vi dem reflektera över vem som hittat på och uppfunnit alla saker som finns och fundera över hur människors verklighet såg ut innan dessa "uppfinningar". Att med hjälp av fantasi tänka nytt och hitta lösningar på problem, uppfinna nya saker och förbättra saker som redan finns, gör att man genom fantasi kan förändra verkligheten.

Dessa historierelaterade samtals-stunder väckte mycket stort engagemang och nyfikenhet hos barnen och satte igång många tankar och nya frågor. *Vem har hittat på namn på allting? Vem skapade jorden? Hur kan man komma på hur man ska göra en radio?*

Historia är något vi kommer lyfta in oftare framöver.

Genom att fråga och ta reda på hur barnen såg på fantasi i början av projektet hade vi möjlighet att jämföra och se förändringar och utvecklingar nu i slutet.

I början av projektet, under inventarieperioden, var fantasi lika med lek och fantasivärldar för barnen och ofta använde barnen redan "färdig" fantasi.

Barnen beskriver: *"Fantasi är att man hittar på, sånt som inte är på riktigt"* *"Jag brukar leka att jag är en katt"* *"Spiderman och pippi är på låtsas"*

När vi nu i slutet av projektet reflekterar med barnen vad fantasi är beskriver barnen: *"Fantasi är att man hittar på nya saker", "Det är när man tänker ut nått som inte finns"*

Vi upplever att barnen nu ser att fantasi är något bra som man inte bara använder i lek utan även kan förändra och förbättra verkligheten med.